

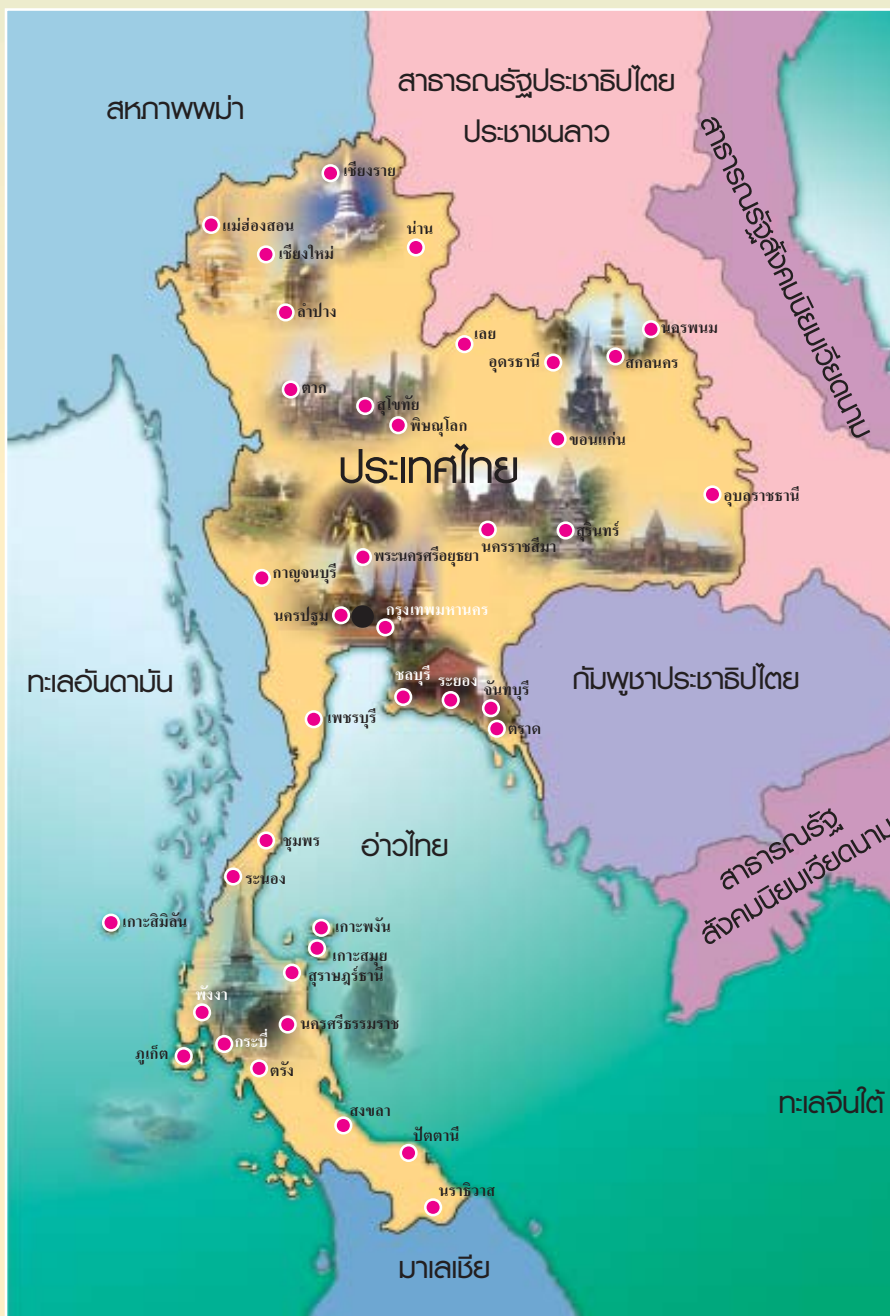
บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานประเทศไทย

1. ที่ตั้ง อาณาเขต และพรมแดน

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Continental Southeast Asia) เทียบบริเวณเส้นศูนย์สูตร โดยเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรอินโดจีน (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 แผนที่ประเทศไทย

ประเทศไทยมีรูปร่างคล้ายกระบวยตักน้ำหรือชวานโบราณ มีพื้นที่ประมาณ 514,000 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ในกลุ่มประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากประเทศอินโดนีเซียและประเทศสหภาพพม่า พรมแดนที่เป็นอาณาเขตรอบประเทศไทย ยาวทั้งหมดประมาณ 8,031 กิโลเมตร เป็นพรมแดนทางบก 5,326 กิโลเมตร พรมแดนชายฝั่งทะเล 2,705 กิโลเมตร โดยเป็นความยาวของทะเลฝั่งอ่าวไทย 1,840 กิโลเมตร และความยาวทางฝั่งทะเลอันดามัน 865 กิโลเมตร

ด้านทิศเหนือ จุดเหนือสุดอยู่ที่เขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ติดต่อกับพรมแดนของประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด้านทิศใต้ จุดใต้สุดอยู่ในเขตอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ติดต่อกับพรมแดนประเทศมาเลเซียและอ่าวไทย

ด้านทิศตะวันออก จุดตะวันออกสุดอยู่ในเขตอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ติดต่อกับพรมแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย

ด้านทิศตะวันตก จุดตะวันตกสุดอยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ติดต่อกับพรมแดนประเทศสหภาพพม่า ทะเลอันดามัน และช่องแคบมะละกา

ประเทศไทยทั้งประเทศใช้เวลาเดียวกันและนับเวลาก่อนเวลาเฉลี่ยที่กรีนิชประมาณ 7 ชั่วโมง

2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของไทย

2.1 ภูมิประเทศ

จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

2.1.1 **ที่ราบ** ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางของประเทศ ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและสาขา คือ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน นอกจากนี้ยังมี ที่ราบลุ่มน้ำแม่กลอง แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำป่าสัก

2.1.2 **ที่สูง** ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ที่สูงโคราชซึ่งบนที่สูงนี้มีที่ราบลุ่มน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี

2.1.3 **ภูเขา** ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ ทิวเขาที่สำคัญ ได้แก่ ทิวเขาแดนลาว หลวงพระบาง ถนองชัย เพชรบูรณ์ และตะนาวศรี

2.2 ภูมิอากาศของประเทศ

มี 3 ชนิด คือ

2.2.1 **ภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนตลอดปี** ได้แก่ บริเวณทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบป่าดงดิบมีฝนตกชุกตลอดปี มีป่าไม้ขึ้นหนาที่บ

2.2.2 **ภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อนเกือบตลอดปี** ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม ปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ยตลอดปีสูงมาก

2.2.3 **ภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูหรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนหรือทุ่งหญ้าสวันนา** ปริมาณน้ำฝนจะมากในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แห้งแล้งในฤดูหนาวคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลมประจำที่พัดผ่าน ได้แก่ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

โดยสรุป ประเทศไทยมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่สงบ ร่มเย็น มีปัญหาไม่มากในเรื่องภัยพิบัติตามธรรมชาติที่รุนแรง เช่น ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหวหรือความหนาวเย็น

3. ประชากร ภาษา และศาสนา

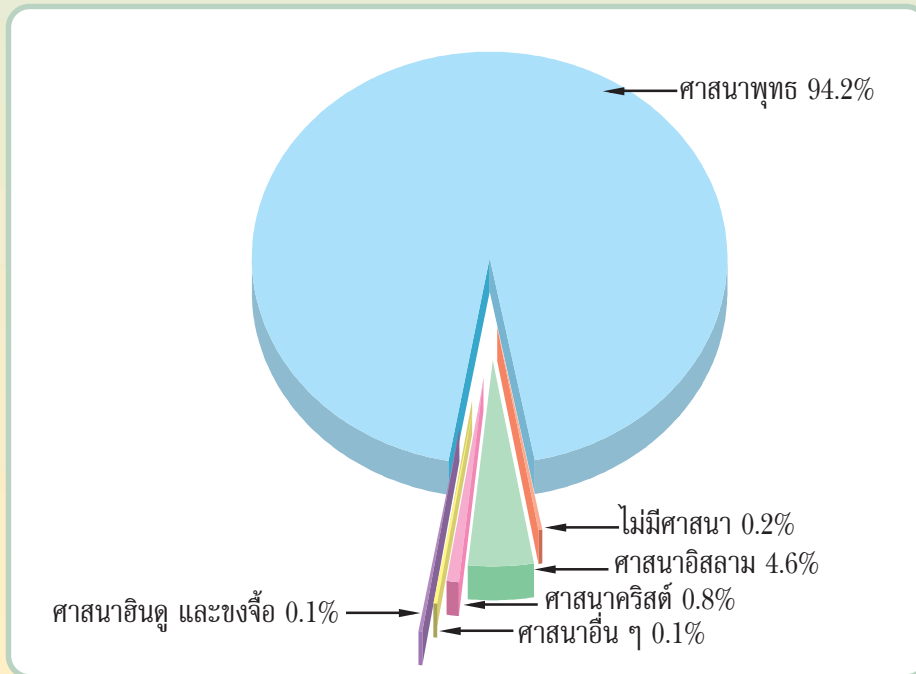
ประเทศไทยมีประชากร 63,079,765 คน ใน พ.ศ. 2546

ประชากรในประเทศไทย เกือบทั้งหมดร้อยละ 99.3 เป็นผู้มีสัญชาติไทย ที่เหลือเป็นผู้มีสัญชาติอื่นๆ เช่น จีน พม่าและลาว

การติดต่อสื่อสาร ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูด และภาษาเขียน แต่ขณะเดียวกันแนวโน้มการใช้ภาษาอังกฤษก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะในทางธุรกิจ

ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 94.2) รองลงมาเป็นศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 4.6) และอื่นๆ (ภาพที่ 2.2)

ภาพที่ 2.2 การนับถือศาสนาของคนไทย

ที่มา: สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545

4. เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจไทยในอดีตนั้นขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นหลัก เป็นการเกษตรแบบพึ่งตนเองไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการขายและส่งออก ด้านอุตสาหกรรมเป็นการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้มีการทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับประเทศอังกฤษ ใน พ.ศ. 2399 และประเทศตะวันตกอื่นๆ อีกหลายประเทศซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตทั้งในเขตเมืองและชนบทเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตในลักษณะอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อการส่งออกในที่สุด ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการวางแผนเศรษฐกิจเป็นระบบ โดยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509) จนถึงปัจจุบันเป็นฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) กล่าวโดยรวมแล้ว ไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2538

ผลจากการพัฒนาทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 7.8 ต่อปี ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2529-2533 เศรษฐกิจเติบโตถึงเฉลี่ยร้อยละ 10.5 ต่อปี และในช่วง พ.ศ. 2534-2538 เศรษฐกิจเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี จนกระทั่งประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ต่อมาใน พ.ศ. 2539-2540 ได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจขึ้น ทำให้เศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง และประเทศไทยต้องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยให้วงเงินกู้แก่ประเทศไทย 17,200 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ พร้อมกับเงื่อนไขในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจมากมาย

นับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พบว่า เศรษฐกิจไทยติดลบร้อยละ 1.7 ใน พ.ศ.2540 และติดลบเพิ่มถึงร้อยละ 10.8 ใน พ.ศ. 2541 แต่ใน พ.ศ. 2542-2543 เศรษฐกิจไทยเริ่มมีการฟื้นตัว ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 4 และเริ่มชะลอตัวลงใน พ.ศ. 2544 แต่กลับเริ่มขยายตัวสูงกว่าร้อยละ 5 ใน พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคบริการภายในประเทศ การลงทุนของภาคเอกชนและการส่งออก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (ตารางที่ 2.1) จนสามารถชำระเงินกู้คืน IMF ทั้งหมดได้ตั้งแต่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ก่อนเวลาที่กำหนดไว้ถึง 2 ปี

ตารางที่ 2.1 ภาวะเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2547

พ.ศ.	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2540	- 1.7
2541	- 10.8
2542	4.2
2543	4.6
2544	2.1 ^p
2545	5.4 ^p
2546	6.3 ^c
2547	7.0 ^c

ที่มา : เศรษฐกิจไทยไตรมาสสามและแนวโน้มปี 2546-2547, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ^p เป็นตัวเลขเบื้องต้น

^c เป็นตัวเลขประมาณการ

แนวโน้มเศรษฐกิจในปี 2547

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2547 จะมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศส่งออกที่สำคัญของไทย อาทิ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นที่มีแนวโน้มดีขึ้น การดำเนินมาตรการสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง และอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับร้อยละ 7.0 อัตราเงินเฟ้อคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.4 ขณะที่ดุลบัญชีเดินสะพัดมีแนวโน้มเกินดุล 8.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือคิดเป็นร้อยละ 5.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

5. ระบบการปกครองของไทย

ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุด และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 อันถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนฉบับแรกของไทย รัฐธรรมนูญไทยได้แบ่งอำนาจอธิปไตยของประเทศ ออกเป็น 3 ส่วนและเป็นอิสระต่อกัน คือ อำนาจอธิปไตย อำนาจ

บริหารและอำนาจตุลาการ นอกจากนี้ ยังมีส่วนราชการอิสระต่าง ๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งคอยตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ทั้งสาม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ในด้านนิติบัญญัตินั้นใน พ.ศ. 2543 เป็นครั้งแรกที่มีการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก รวม 200 คน และต้นปี 2544 เป็นครั้งแรกที่มีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งแบบเขตเลือกตั้ง (400 คน) และแบบบัญชีรายชื่อ (Party list) รวม 100 คน

การบริหารราชการของไทยในปัจจุบันอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2545) โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน (ภาพที่ 2.3)

5.1 การบริหารราชการส่วนกลาง

5.1.1 **พระมหากษัตริย์** เป็นองค์พระประมุขของประเทศ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา, อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล

5.1.2 **คณะรัฐมนตรี** เป็นรัฐบาล มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารประเทศ โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลไทยเป็นรัฐบาลในระบบรัฐสภา กล่าวคือ จะต้องมีความเสี่ยงอย่างมากในสภาและตลอดระยะเวลาในการบริหารประเทศจะถูกควบคุมโดยรัฐสภา

5.1.3 **การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง** ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 จัดแบ่งเป็นกระทรวงและส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวง จำนวน 20 แห่ง คือ

- (1) สำนักนายกรัฐมนตรี
- (2) กระทรวงกลาโหม
- (3) กระทรวงการคลัง
- (4) กระทรวงการต่างประเทศ
- (5) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- (6) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (7) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- (8) กระทรวงคมนาคม
- (9) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (10) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- (11) กระทรวงพลังงาน
- (12) กระทรวงพาณิชย์
- (13) กระทรวงมหาดไทย
- (14) กระทรวงยุติธรรม
- (15) กระทรวงแรงงาน
- (16) กระทรวงวัฒนธรรม
- (17) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (18) กระทรวงศึกษาธิการ
- (19) กระทรวงสาธารณสุข
- (20) กระทรวงอุตสาหกรรม

ภายใต้กระทรวง จะมีกรม และหน่วยงานที่มีฐานะไม่เป็นกรมอีก รวม 156 ส่วนราชการ สำหรับส่วนราชการของกระทรวงกลาโหมขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม ให้แล้วเสร็จภายในสองปี ตามมาตรา 55 ของ พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และยังมีส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวง จำนวน 9 แห่ง คือ สำนักราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ราชบัณฑิตยสถาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และสำนักงานอัยการสูงสุด

5.2 การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ราชการส่วนภูมิภาค หมายถึง ราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการตามเขตการปกครองของประเทศ ภายใต้การดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งออกไปประจำตามเขตการปกครองส่วนภูมิภาค เพื่อบริหารราชการภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลางที่ได้แบ่งอำนาจให้ไปดำเนินการแทนเฉพาะบางเรื่อง บางประการเท่านั้น ราชการส่วนกลางมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไขคำสั่งของส่วนภูมิภาคได้ **ผู้มีอำนาจสั่งการขั้นสุดท้ายก็คือ ราชการส่วนกลาง**

การจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น จังหวัด รวม 75 จังหวัด และอำเภอ/กิ่งอำเภอ รวม 795 อำเภอ/81 กิ่งอำเภอ

5.3 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

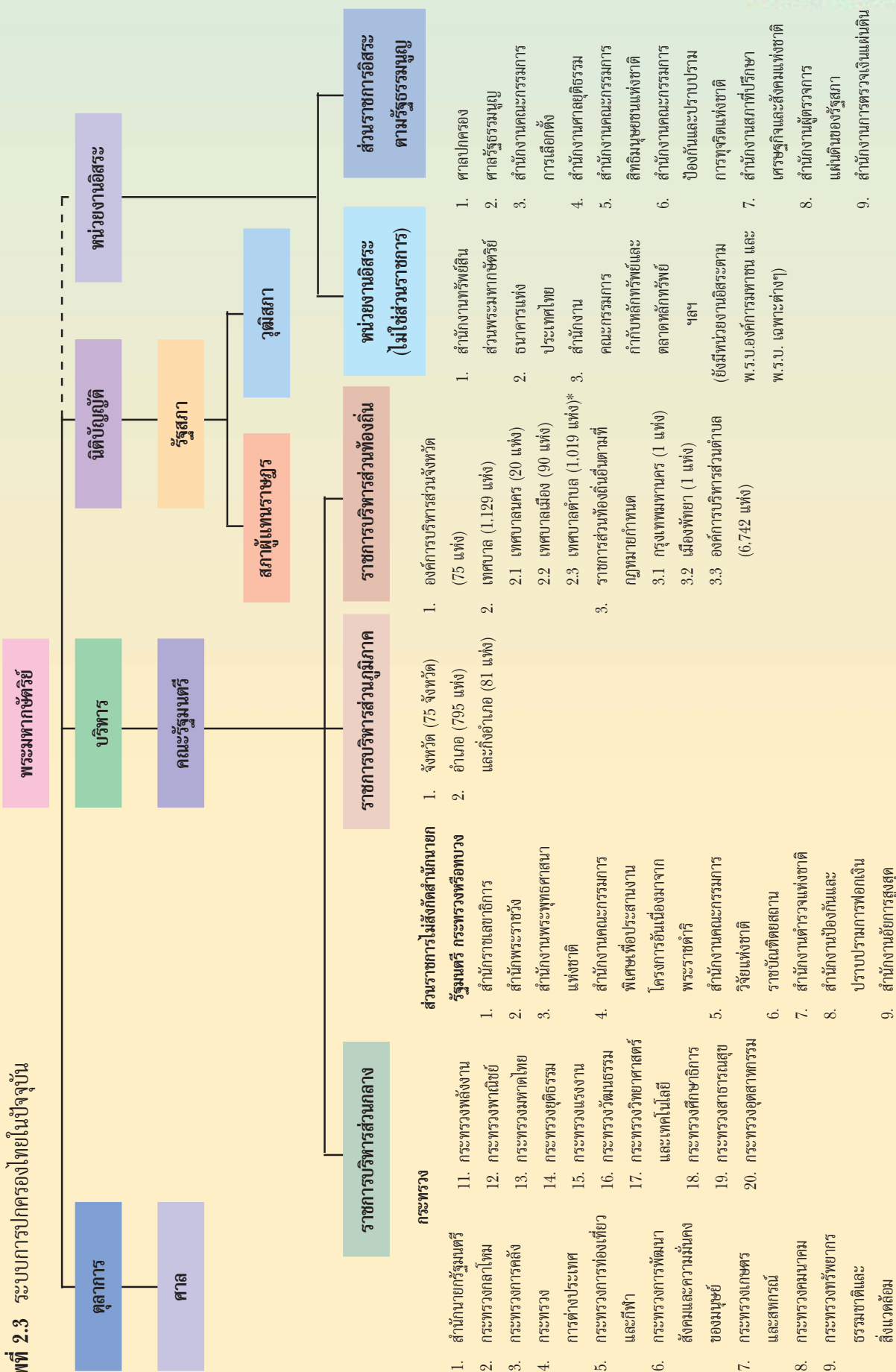
การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครองตนเองโดยอิสระ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย โดยต้องมีลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ

- 5.3.1 เป็นนิติบุคคล
- 5.3.2 ผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนทั้งหมดหรือบางส่วน
- 5.3.3 มีรายได้และงบประมาณเป็นของตนเอง
- 5.3.4 มีอิสระในการบริหารงาน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ **องค์การบริหารส่วนจังหวัด** (75 แห่ง) **เทศบาล** (1,129 แห่ง) และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมี 3 ลักษณะคือ **กรุงเทพมหานคร** (1 แห่ง) **เมืองพัทยา** (1 แห่ง) และ**องค์การบริหารส่วนตำบล** (6,742 แห่ง)

ภาพที่ 2.3 ระบบการปกครองไทยในปัจจุบัน

หมายเหตุ: *เปลี่ยนแปลงจากสภาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมดใน พ.ศ. 2542

การสาธารณสุขไทย
๒๕๔๔-๒๕๔๗

